

K.-NÉ, TÁRKÁNYI L.-NÉ, VARGA GY.-NÉ, VENYIGE L.-NÉ), továbbá a DÁNIEL M. irányította Gazdasági Osztálynak és Gondnoksnak (GLEMBA I.-NÉ, KAPLONYI P., NEMES J.-NÉ, STIPICH B.-NÉ) is nagy szerepe volt.

Az INQUA Löszbizottságának tudományos jelentése az 1982-1986. évi kongresszusközi időszakról

I. A Bizottság tevékenysége

A Bizottság munkája a legutóbbi kongresszusközi időszakban igen sokrétű, gazdag és eredményes volt. A szervezet XI. kongresszusán (Moszkva, 1982) a Bizottság elnöke plenáris előadásában (Negyedkori üledékek kutatásának mérnökgeológiai vonatkozásai) és a munkaiúléson új, szélesebb körű nemzetközi kutatási programra tett javaslatot. Ennek lényege, hogy a löszgenetikai és löszkronológiai alap kutatások mellett a gyakorlati célokat szolgáló, alkalmazott löszkutatás módszereinek előtérbe helyezését szorgalmazzák. Az újonnan megfogalmazott célok megvalósítása érdekében két új munkacsoport létesült: 1. A lösz geotechnikai tulajdonságainak vizsgálatára (vezetője N.I. KRIGER, Szovjetunió); 2. A löszök és löszös talajok geokémiai és környezetkémiai kutatására (vezetője O. FRÄNZLE, NSZK).

A Bizottság elnöksége az új munkacsoportok vezetőivel még 1983 során kidolgozta munkatervét, amelyhez a kínai szakemberek is csatlakoztak. A Löszbizottság főbb tevékenysége és eredményei fenti időszakban az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Munkatervek kialakítása, rendezvények szervezése, körlevelek és tájékoztatók készítése, lösz értelmező szótár és monográfia szerkesztése és kiadásra történő előkészítése;

2. 9 nemzetközi konferencia, szimpózium megrendezése, ezeken belül terepbejárások lebonyolítása öt régióban (országban);

3. A fentiek mellett 9 alkalommal két- vagy többoldalú tudományos ülés lebonyolítása előadásokkal, szerkesztő bizottsági ülés és munkaiülés rendezése;

4. Európa löszterképének (kelet-európai rész) szerkesztése és kiadásra történő előkészítése (ma. 1:2 000 000). A kiadást az NDK TA finanszírozza, jelenleg a térképet nyomják;

5. Az északi féltéke paleogeográfiai atlaszának szerkesztése és előkészítése kiadásra, az INQUA Ósföldrajzi Atlaszok Bizottságával együttműködésben. A térképmű kiadását a SZUTA és az MTA földrajzi intézetei vállalták magukra, a nyomdai munkálatokat az MTA FKI irányítja. Egyes lapok próbanyomatait az INQUA XII. kongresszusán (Ottawa, 1987) bemutatták;

6. A Bizottság rendezvényeiről 15 kötetnyi anyag, útvonalvezető került kiadásra, ill. található nyomtatásban. Ezek közül 7 kiadvány szerkesztését az elnök irányította és a költségek túlnyomó részét az FKI viselte (1. a publikációs listát);

7. A Loess Letter 1982 és 1986 között a Bizottság hivatalos tájékoztató kiadványává vált és évente kétszer jelent meg (LL7-LL16). Szerkesztője és kiadója I. SMALLEY (Kanada), a Bizottság rendes tagja. Ugyancsak az ő aktív közreműködésének köszönhető a Loess Letter Supplement c. dokumentációs sorozat megjelentetése, amely a löszkutatás klasszikus művelőinek tanulmányait reprint formában adja közre. Az elmúlt időszakban 19 ilyen füzet jelent meg;

8. A lösz elméleti, genetikai alap kutatásainak és elsősorban az alkalmazott geotechnikai löszkutatási módszerek és eredmények közzétételére új kiadványsorozat indult Loess inForm címmel. Szerkesztője PÉCSI M., kiadója az MTA FKI (1. a publikációs listát);

9. Több munkacsoport szerveződött a lösz sajátos szerkezetének műszeres vizsgálatára (brit-francia, brit-kínai), abszolút kronológiai elemzésére (paleomágneses: magyar-szovjet, kínai-japán-svájci), TL vizsgálatára (szovjet, lengyel, brit-francia), paleopedológiai-mikromorfológiai elemzésére (szovjet-magyar-francia). Ezekben a teamekben és jónéhány más nemzeti jellegű műhelyben olyan fontos részeredményeket publikáltak, amelyeket nemzetközi méretű összehasonlításra, korrelációra lehet használni. A fenti kutatások eredményeként az egyes löszrégiókra mintegy nyolc nemzeti monográfia készült el (1. a publikációs listát);

10. A Löszbizottság szoros kapcsolatot és együttműködést alakított ki az INQUA más bizottságaival (Paleopedológiai, Ősföldrajzi Atlaszok, Holocén) és a NFU két bizottságával (Periglaciális jelenségek, Geomorfológiai mérések, elmélet és alkalmazások - COMTAG), egyes nemzeti csoportok pedig talajmechanikai intézményekkel, amelyek részére alkalmazott kutatásokat is végeztek;

11. Az ottawai kongresszusra a Bizottság évekkel előbb megkezdte az előkészületeket. A tagok bizottsági üléseken és körlevelek formájában kaptak felkérést az előadások és rezümék beküldésére 1986 közepéig, mivel a kongresszus szervező bizottsága támogatta az elhangzó előadások előzetes publikálását. A beérkezett kb. 30 tanulmány megjelentetését a CATENA és GEOJOURNAL kiadói vállalták, supplement kötetekben. A kiadásra való előkészítő szerkesztést a Bizottság elnöke végezte szakmai és nyelvi lektorok széles körű bevonásával. További négy tanulmánykötet az MTA FKI gondozásában ugyancsak a kongresszusra jelent meg (1. a publikációs listát).

II. A Bizottság tevékenységének jelentősége az alkalmazott negyedkor-kutatás szemszögéből

A Bizottság az utóbbi kongresszusközi időszakban programját hangsúlyozottan az alkalmazott löszkutatás irányába fordította. E téren úttörő kezdeményezés volt a gyakorlatot szolgáló kutatási szempontok és módszerek kimunkálása. Ezt a célt szolgálta többek között az 1982-ben létrehozott két munkacsoport a lösz geotechnikai és geokémiai tulajdonságainak vizsgálatára.

Egyes műhelyekben (Bulgária, Kína, Lengyelország, Szovjetunió, USA) megbízásos munkákat végeztek a löszterületek környezetgeológiai, építés-földtani és környezetvédelmi problémáinak megoldására.

Az ilyen nemzeti eredmények nemzetközi tapasztalatcseréjét szolgálta a Kínában rendezett szimpózium (1. a rendezvényeket) és a Bizottság új sorozatának, a Loess inForm-nak első kötete (1. a publikációs listát). Előkészületben van gyűjteményes kötet kiadása a löszök alkalmazott mérnökgeológiai kutatásáról.

III. Rendezvények

1982:

1.^x A XI. INQUA kongresszus (Moszkva) keretében a Paleopedológiai Bizottsággal közösen tudományos szimpóziumra, munkaülésre és terepbejárásra került sor "Löszök és fosszilis talajok litológiája és sztratigráfiája" témában.

^x Az előadásokat külön kötetben tették (ill. teszik) közzé.

1983-84:

2. A Bizottság tevékenységének koordinálása képezte PÉCSI M. elnök találkozóinak K. BRUNNACKER (NSZK) alelnökkel (Budapest, 1983. július; Köln, 1984 június), J.P. LAUTRIDOU (Franciaország) titkárral (Budapest, 1983 szeptember) és N.I. KRIGER (Szovjetunió) munkacsoport vezetővel (Moszkva, 1984 március).

1984:

3. A 27. Nemzetközi Földtani Kongresszuson (Moszkva) tudományos szimpóziumot és munkaiülést rendeztek a löszkutatás aktuális kérdéseiről és a geotechnikai vizsgálatok témakörében.

4. A 25. Nemzetközi Földrajzi Kongresszus (Párizs) alkalmával munkaülésre került sor és összefoglaló hangzott el az "Európa legnyugatibb löszei" c. projekt munkálatairól.

5.^x "Lösz- és Negyedkorkutatás" címmel kínai-magyar szemináriumot rendezett az INQUA Magyar Nemzeti Bizottsága (Budapest). A hasonló témájú előadások párhuzamosításra adtak lehetőséget a két ország löszei között.

1985:

6. A 7. Nemzetközi Talajmikromorfológiai Konferencián (Párizs) ülés-szakot rendeztek "Löszök és fosszilis talajok mikromorfológiája" címmel.

7.^x "Löszök rétegtani és ősföldrajzi kérdései" volt annak a nemzetközi szimpóziumnak a témája, melyet munkaiüléssel és terepbejárással kapcsoláltak össze. Az eseményt az LTA Negyedkorkutatási Bizottsága rendezte (Lublin-Krakkó).

8. Az I. Nemzetközi Geomorfológiai Konferencia (Manchester) keretében (szervező: Brit Geomorfológiai Kutatócsoport) a löszkutatási témában (források, környezet, rétegtan) ülésszakra került sor.

9.^x A 8. Mediterráneum Neogén Rétegtani Kongresszus (Budapest) fő témája a neogén-negyedkor határkérdéssel foglalkozott. Az INQUA Magyar Nemzeti Bizottsága ebből az alkalomból kerekasztal konferenciát rendezett szép számú nemzetközi szakembertől részvételével.

10. Az Academia Sinica égisze alatt és a Kínai Negyedkorkutató Társulás szervezésében nemzetközi löszkutatási szimpóziumot rendeztek Kínában (Xian). A terepbejárások során a szakemberek felkeresték a löszplató kulcsfeltárásait.

1986:

11.^x Az NFU Periglaciális Jelenségek Bizottságával közös szervezésben "Európa legnyugatibb löszei" témában került sor nemzetközi terepszimpóziumra (Caen).

12.^x Az INQUA Ősföldrajzi Atlaszok Bizottságával karöltve nemzetközi szimpóziumot rendeztek (Budapest) "Paleogeográfia és lösz" címmel. A résztvevők tudományos ülésszakokon tartottak előadásokat és a magyarországi alapfeltárásokkal ismerkedtek. "Az Északi féltéke Ősföldrajzi atlasza" szerkesztő bizottsága is ülést tartott.

13. "Európa löszterképe" szerkesztő bizottsági ülésén a kelet-európai rész tartalmi véglegesítésére került sor (Moszkva, Budapest).

14.^x Lengyel-magyar paleogeográfiai szeminárium keretében (Tata) az INQUA Holocén Bizottságával közösen rendezett munkaiülést tartottak "A Kárpát medence és környezete felsőpleisztocén és holocén ősföldrajza" címmel, előadásokkal és terepbejárásokkal.

1987:

15. Izraelben a sivatagi löszökkel kapcsolatos terepszimpóziumot tartottak "Lefolyási, eróziós és üledékképződési folyamatok száraz és félszáraz régiókban" címmel, az NFU COMTAG-gal és az IAHS-sel közösen.

16. Nemzetközi löszszimpóziumot rendeztek Új-Zélandon a nyugat-csendes-óceáni munkacsoport szervezésében, amelynek keretében konferenciára és terepbejárásra került sor.

17. A XII. INQUA kongresszuson (Ottawa) külön ülészek és poszteres előadások foglalkoznak a löszök sztratifráiai, környezetgeológiai, geokémiai és geotechnikai kérdéseivel.

18. Az NFU COMTAG-gal közös rendezésben munkakülés és tudományos ülészek volt Magyarországon "Kísérletek lejtős területen és a nagyfolyók geomorfológiai problémái" címmel.

IV. P u b l i k á c i ó k

1. M. PÉCSI: Inzhenerno-geologicheskie aspekty v izuchenii chetvertichnykh otlozhenij. INQUA XI. Congress. Plenarnaya sessia, Moszkva, 1982.

2. Lithology and stratigraphy of loess and paleosols (Proceedings of the symposium organized by INQUA Commissions on Loess and Paleopedology) ed. by M. PÉCSI. Geogr. Res. Inst. HAS. Budapest, 1984. 325 p.

3. Loess and Quaternary (Chinese and Hungarian case studies) ed. by M. PÉCSI. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985. 125 p.

4. Problems of the Neogene and Quaternary in the Carpathian Basin (Contribution to the 8. Congress of the Regional Committee on Mediterranean Neogene Stratigraphy) ed. by M. KRETZOI and M. PÉCSI. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985. 128 p.

5. Loess Letter Nos. 7-8 (1982), 9-10 (1983), 11-12 (1984), 13-14 (1985), 15-16 (1986). Ed. by I. SMALLEY.

6. Loess Letter Supplement Nos. 1-19 (1983-1986). Ed. by I. SMALLEY.

7. Guide-book of the International Symposium "Problems of the Stratigraphy and Paleogeography of Loesses". Ed. by H. MARUSZCZAK. Committee of Quat. Res. of the Polish Acad. of Sci. Lublin, 1985. 195 p.

8. Proceedings of the Symposium on the "Problems of the Stratigraphy and Paleogeography of Loesses". Lublin-Kraków, Annales Universitates MCS 1986, Sec. B/41.

9. Abstracts of Papers of the International Symposium "Problems of the Stratigraphy and Paleogeography of Loesses". Poland. 6th-10th Sept. 1985. Lublin, Ed. by H. MARUSZCZAK. Univ. MCS. 45 p.

10. Proceeding of the International Symposium on Loess Research. Ed: China Quaternary Research Association, Institute of Geology, Xian Branch and Xian Laboratory of Loess and Quaternary Geology. Acad. Sinica, INQUA Comm. on Loess. Oct. 1985. Xian, P.R.C. 103 p.

11. Guidebook for excursions from Xian to Ansai. Loess Plateau. Ed. by CHENG MINYANG—HAN JIAMAQ—WU ZIRONG. Chiqua/INQUA, Xian, China, 1985, 33 p.

12. Guide-book of the Symposium of the INQUA Commission on Loess and the IGU Commission on the significance of the periglacial phenomena. Ed. by J.P. LAUTRIDOU. Caen, 1986, 208 p.

13. M. PÉCSI: La réunion de la Commission INQUA sur les loess du Xian; subdivision des loess chinois. Budapest, 1986, 15 p.

14. Loess and Periglacial Phenomena. Proceedings of the Caen symposium of the INQUA Commission on Loess and IGU Commission on the significance of the periglacial phenomena. Ed. by J. FRENCH—M. PÉCSI. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1987.

15. Studies on loess; contributions to the 12. INQUA Congress. Ed. by M. PÉCSI. Catena Supplement. 1987 (10 papers in edition).

16. Engineering-geological research of loess and loess-like sediments in the USSR in 1978—1982. Review and bibliography. Ed. by N.I. KRIGER and M. PÉCSI. Loess Inform. GRI HAS Budapest, 1987.

17. Loess and Paleoenvironment. Proceedings of the joint symposium of the INQUA commissions on Loess and Paleographic Atlases. Ed. by M. PÉCSI—A.A. VELICHKO. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.

18. Proceedings of the meeting of the INQUA commissions on Loess and on Holocene. Ed. by M. PÉCSI--L. STARKEL. GRI HAS Budapest. 1987.

19. Fenti, a Lössbizottság rendezvényeihez kapcsolódó publikációkon kívül 8 regionális monográfia jelent meg a kongresszusközi időszakban (A.E. DODONOV, N.I. KRIGER - Szovjetunió; LIU TUNGSHENG - Kína; G.A. MAVLJANOV - Szovjetunió; H.J. MÜCHER - Hollandia; J. SAJGALIK, I. MODLITBA - Csehszlovákia; K. STOILOV - Bulgária; WANG YONGYAN - Kína).

V. A L ö s z b i z o t t s á g t o v á b b i t e v é k e n y s é g e

1. Folytatni kívánjuk az alaptudományi löszgenetikai, löszkronológiai és ősföldrajzi kutatási irányt;

2. Az alkalmazott löszkutatást mind geotechnikai, mind geokémiai és környezetvédelmi szempontokból törekszünk kiszélesíteni, albizottságok létrehozásával;

3. A löszök tulajdonságainak, típusainak jellemzése és osztályozása a mérnöki gyakorlat számára, munkacsoport létrehozásával;

4. A lösz ásványos és kőzettani összetételének vizsgálata a földhasználat és melioráció szempontjából új munkacsoport keretében;

5. Az Északi félteke paleogeográfiai atlasza munkálatainak befejezése, szöveges magyarázó elkészítése, a térképmű kiadása;

6. Európa lösztérképe magyarázójának elkészítése, a térkép kiadása;

7. Több nyelvű lösz értelmező szótár és löszmonográfia szerkesztése, munkaközösségben;

8. A publikálási tervben (az 5-7 pontokon túl) folytatni kívánjuk a dokumentációs (Loess Letter, Loess Letter Supplement), az információs (Loess inForm) kiadványok megjelentetését. Konferenciák és szimpóziumok anyagát gyűjteményes kötetekben jelentetjük meg;

9. Részt kívánunk venni a MAB "Global change" projektben, az öskörnyezet változásainak feltárásában az 1-2. pontok alatt végzendő kutatási eredmények felhasználásával;

10. Egy-két olyan mintaterületről olyan komplex kutatást és feldolgozást tervezünk, amely konkrét javaslatokkal zárul a lösztalajok, löszös területek racionális és környezetkímélő területhasznosítására.

DR. PÉCSI MÁRTON--BASSA LÁSZLÓ

Beszámoló a "Löszök és lösszerű üledékek geomorfológiai helyzete" c. terepszimpóziumról (1987. április 15-16-17.)

A háromnapos terepbejáráson PÉCSI M. vezetésével az MTA FKI munkatársai és MOROZOVA O. (TAKI), valamint A. VELICSKO, N. CSIKOLINI és I. SZPASSZKAJA, a SZUTA Földrajzi Intézetének kutatói (a két intézmény közreműködői a "Löszkutatás paleogeográfiai és geotechnikai alapjai" c. kétoldallú projektben) vettek részt. Hozzájuk csatlakozott N. FEDOROFF, a franciaországi INA Mikromorfológiai Laboratóriumának vezetője és - esetenként - ZÁMBÓ L. (ELTE Természetföldrajzi Tanszék) és BIDLÓ G. (BME Földtani Tanszék). A terepmunkák során a résztvevők a Duna jobbpartján, a Mezőföld peremén elhelyezkedő löszösszletekkel ismerkedtek, majd a Gödöllői-dombság területén és a Mátra hegyláb felszínén végeztek megfigyeléseket.

P a k s - D u n a k ö m l ő d . A 105. km-nél lévő pleisztocén löszösszleteket képviselő feltárásnál bemutatásra került a PDK fosszilis talaj,